LUNDS TINGSRÄTT
SVERIGES DOMSTOLAR

Datum	Diarienummer
2025-06-24	TLU 2025/10/6

Justitiedepartementet
Via e-post:
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över *Skärpta regler för villkorlig frigivning* (utkast till lagrådsremiss)

(Ert dnr Ju2025/01048)

Inledning

Lunds tingsrätt har i sitt tidigare remissyttrande framfört synpunkter på förslagen i betänkandet *Ett ändamålsenligt samhällsskydd* (SOU 2024:48). I den del de förslag som lämnas i utkastet överensstämmer med förslagen i betänkandet har tingsrätten inte något ytterligare att tillägga.

Med anledning av de nya förslag som lagts fram i utkastet till lagrådsremiss lämnar tingsrätten, utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta, följande synpunkter.

Den som döms till fängelse ska avtjäna större andel av straffet innan han eller hon friges

Tingsrätten delar alltjämt utredningens bedömning om att det saknas tillräckliga skäl för att generellt öka den strafftid som ska avtjänas innan villkorlig frigivning kan beviljas.

I utkastet föreslås nu att den andel av strafftiden som måste avtjänas innan villkorlig frigivning kan ske ska höjas till tre fjärdedelar. Reformen föreslås införas stegvis och ska till en början endast omfatta de som dömts till ett fängelsestraff, vid ett och samma tillfälle, i minst sex år.

Tingsrätten anser att det etappvisa införandet framkallar både otillfredsställande tröskeleffekter och kan kritiseras ur ett likabehandlingsperspektiv, inte minst eftersom samma gärning kan komma att behandlas olika beroende på lagföringstillfället. Det framstår vidare som en klar avvikelse från grundläggande straffrättsliga principer att reformen styrs av Kriminalvårdens resurshantering, särskilt som det saknas en analys av hur lång tid det kommer att ta för Kriminalvården att möta resursbehovet.

Om förslaget verkställs anser tingsrätten, av ovan angivna skäl, att förändringen bör genomföras samtidigt för alla fängelsestraff och det först sedan Kriminalvården har uppnått de förutsättningar som krävs för att förslaget ska kunna genomföras i praktiken. Tingsrätten konstaterar vidare att förändringen av den minsta tid som ska avtjänas i fängelse medför att den gängse

påföljden för ett av de tydligaste s.k. artbrotten (grovt rattfylleri) kommer att sänkas.

Ökade möjligheter att skjuta upp tidpunkten för villkorlig frigivning

I utkastet föreslås en ny regel i 26 kap. 6 a § andra stycket 2 brottsbalken med innebörden att en särskild prövning av risken för återfall ska göras inför villkorlig frigivning om den dömde avtjänar fängelse i minst två år för brott som har utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form. Av författningskommentaren framgår att det är den ursprungliga domen som ska ligga till grund för Kriminalvårdens bedömning av om den särskilda återfallsprövningen ska göras. Enligt författningskommentaren behöver domstolen inte uttryckligen ha åberopat 29 kap. 2 § 6 brottsbalken i domen utan det räcker att ”det framgår av domen att brottet har utgjort led i en brottslighet som har utövats i organiserad form för att bestämmelsen ska bli tillämplig”.

Tingsrätten konstaterar att förslaget i denna del inte är närmare berett och saknar framför allt en tydlig konsekvensanalys. Domskälen kan se helt olika ut beroende på vilken domare som har formulerat dessa. Domskälen är även främst till för att redogöra för skälen för domslutet och inte för att i efterhand utgöra underlag för bedömningar av detta slag. Tingsrätten anser därför att den ordning som föreslås i inte framstår som rättssäker, utan riskerar att leda till godtycklighet och oförutsebarhet i fråga om i vilka fall uppskjuten villkorlig frigivning kan aktualiseras på den angivna grunden.

Det framstår även som konstitutionellt tvivelaktigt att vad som är allmänna domstolars straffrättsliga bedömningar på föreslaget sätt ska prövas av en förvaltningsmyndighet och förvaltningsdomstolar.

I förslaget till nytt andra stycke i 26 kap. 7 § brottsbalken framgår att när villkorlig frigivning skjuts upp på grund av risk för att den dömde begår nya brott av allvarligt slag ska den villkorliga frigivningen skjutas upp med etthundraåttio dagar åt gången eller den kortare tid som är nödvändig för att en strafftid om sextio dagar ska återstå.

Av författningskommentaren (s. 80) framgår att detta ska förstås som att villkorlig frigivning med hänsyn till risk för återfall kan ske som längst till dess att det återstår en strafftid om två månader. Därefter ska villkorlig frigivning endast kunna skjutas upp med hänsyn till den dömdes misskötsamhet. Enligt tingsrätten är den föreslagna bestämmelsen otydlig i detta avseende och det vore önskvärt om detta framgick uttryckligen av bestämmelsen.

I övrigt har tingsrätten ingen invändning mot de remitterade förslagen.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Björn Hansson, chefsrådmännen Dag Cohen och Lena Nowak, rådmannen Catharina Månsson samt administrativa assessorn Maria Carnheimer efter föredragning av tingsfiskalerna Noah Köllerstedt och William Hemberg.

Björn Hansson

Noah Köllerstedt/William Hemberg